

NOI CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITURILE HALLSTATTIENE DIN CÂMPIA BRĂILEI

Viorel STOIAN

Cuvinte cheie: *Hallstatt, cultura Babadag, cultura Basarabi, locuințe, gropi, ceramică, unelte.*

Keywords: *Hallstatt, Babadag culture, Basarabi culture, dwellings, pits, ceramics, tools.*

The archaeological sites from Brăilița, Siliștea – Popină, Șuțești – Popină are well known as the most important First Iron Age discoveries from Brăila's plain.

First researches in these sites were made by Nicolae Harțuche and other specialists from Brăila Museum in the 20th century. The results of their work were published in a few books, dedicated to Brăilița site, and scientific articles in Istros revue.

Now, excepting Brăilița site which is permanently researched because it is a part of Brăila itself, the other two sites were investigated starting with 2005 at Siliștea – Popină and 2006 at Șuțești – Popină.

The First Iron Age discoveries from Brăilița consist of a few vessel pieces decorated with garland incisions. The Siliștea – Popină finds consist of nine archaeological complexes which are divided in seven housekeeping pits and two facilities with elements of an oval cottage deepened in the ground. At Șuțești – Popină Two oval cottages deepened in the ground and five housekeeping pits were discovered. The finds from Brăilița and Siliștea – Popină are dated in Babadag I-II culture and those from Șuțești – Popină in Basarabi culture.

As a conclusion we consider the information and archaeological materials coming from the three sites as a confirmation of a long standing habitation in this area during the First Iron Age and there is even evidence of the existence of a pottery workshop at Șuțești – Popină, proved by clay decoration tools and the fragment of a kiln grid.

Cercetate sistematic, prin săpături de salvare sau prin simple periegeze, siturile de la Brăilița, Siliștea și Șuțești sunt cunoscute ca fiind principalele puncte cu descoperiri din prima epocă a fierului din Câmpia Brăilei (Fig. 1).

Începutul cercetărilor celor trei situri este legat în mare parte de săpăturile și periegezele publicate, în secolul XX, de Nicolae Harțuche și de ceilalți arheologi de la Muzeul Brăilei. Situația este cunoscută prin monografiile dedicate sitului

Brăilița (HARTUCHE, ANASTASIU 1968; HARTUCHE 2002), cât și prin articolele și studiile publicate în majoritate în revista *Istros* a Muzeului Brăilei (HARTUCHE, ANASTASIU 1976; HARTUCHE 1983; HARTUCHE, SILVESTRU 1992; SÎRBU, PANDREA 1994).

Actualmente, cu excepția sitului de la Brăilița, care este cercetat permanent, datorită poziționării sale într-un cartier al orașului Brăila și a legislației în vigoare ce impune supravegherea arheologică a oricărei intervenții în sol, cercetările sistematice din celelalte două situri au fost reluate începând din anul 2005, la Siliștea (PANDREA, STOIAN 2006), și au început din 2006 la Șuțești (SÎRBU *et alii* 2007; SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008; PANDREA *et alii* 2009).

I. *Situl arheologic Brăilița, mun. Brăila, jud. Brăila.*

Până în prezent, noile descoperiri referitoare la prima epocă a fierului, din acest sit și din zona sa de protecție, se rezumă la un singur fragment ceramic decorat cu ghirlandă incizată (*Fig. 3/19*) și la alte câteva fragmente de vase ceramice atipice, colectate de pe suprafața solului, în punctul Calea Galați, nr. 370 E, din extremitatea nordică a municipiului (*Fig. 1/1*). Fragmentele de vase ceramice descoperite sunt specifice culturii Babadag I-II. Ca analogie fragmentul decorat cu ghirlandă are asemănări cu descoperirile de la Babadag (JUGĂNARU 2005, *fig. 20/3*), Garvăn – *Mlăjițul Florilor* (JUGĂNARU 2005, *fig. 23/1, 6 - 7*), Jijila – Cetățuie (SÎRBU, AILINCĂI, SIMION 2008, *fig. 43/9; 44/7*) și Platonești – Valea Babii (RENȚA 2008, *fig. 80/8*).

II. *Situl arheologic Siliștea, punctul Popină, comuna Siliștea, jud. Brăila.*

În campania 2005¹, pe popina de formă triunghiulară, situată în lunca confluenței dintre râurile Buzău și Siret, au fost cercetate 3 secțiuni (*Secțiunea 29 - 5,50 x 4,00 m, ad.max= 1,20 m²; Secțiunea 35 - 7 x 2 m, ad.max= 1,66 m; Secțiunea S33 - 4,5 x 4,5 m, ad.max= 2,00 m³*) trasate în partea de sud-est (Sector A) a matorului de eroziune (*Fig. 1/2*). În cele trei secțiuni s-au descoperit nouă complexe arheologice, din care șapte erau gropi menajere și două erau amenajări care aveau multe elemente specifice unor locuințe de formă ovală adâncite în sol, ceea ce revizuieste opiniile exprimate în raportul de săpătură publicat în anul 2006 (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

II. a. *Descrierea descoperirilor*

II. a. 1. *Locuințe*

Locuința L1/2005 (DG = 2,90 x 2,50 m, DF = 1,85 x 1,40 m, ad(âncime) -0,50 m)⁴ adâncită în sol, de formă ovală, începea la -0,65 m (caroul 3a), la baza stratului II, și continua în stratul I și în S 35 (*Fig. 2*). Fundul gropii în secțiunea S35 era lutuit și împreună cu *Groapa 2* forma 3 trepte. Umplutura gropii *L1/2005* era formată din pământ de culoare neagră-brună amestecat cu pământ brun-gălbui, fragmente de

¹ Colectivul de cercetare a fost format din Stănică Pandrea – responsabil și Viorel Stoian.

² Secțiunea a fost notată în campania din anul 2000 cu sigla S3/2000.

³ Secțiunea a fost notată în campania din anul 2000 cu sigla S8/2000.

⁴ A fost notată inițial Groapa 3.

vase ceramice, lipitură și oase de animale (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Locuința L2/2005 (DG = 2,10 m, DF = 1,40 m, ad. -0,54 m)⁵ adâncită în sol, de formă ovală, începea la -0,90 m, la baza stratului II și continua până în steril (*Fig. 2*). Dacă în plan orizontal complexul are formă ovală și două adâncimi („treaptă”), în plan vertical acesta nu are o formă clar definită și pare a fi mai degrabă o suprapunere de două alveolări concentrice și de diametre diferite. Fundul gropii de locuință, săpat în steril, este lutuit cu o crustă de 4-5 mm grosime ce conține urme de pleavă și alte resturi vegetale. Complexul a fost acoperit cu un strat de pământ de culoare brună-vineție; umplutura lui era compusă din pământ negru-brun cu tente vineții, bucăți arse de perete de locuință, lipitură, fragmente ceramice și oase de animale (PANDREA, STOIAN 2006, p. 233).

II. a. 2. Gropi

Groapa 1 (DG = 0,90 m; DF = 1,35 x 1,30 m; ad. -1,15 m; ad.gr -0,50 m) de formă tronconică a fost umplută cu pământ brun-gălbui și a apărut în profilul vestic al săpăturii din anul 2000 la -0,65 m adâncime. În pământul de umplură am descoperit câteva fragmente de vase ceramice, fragmente de oase, bucățele de lipitură și cărbuni de lemn ars (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Groapa 2 (DG = 0,92 m; DF = 1,30 m; ad. -0,80 m) în formă de clopot, cu pământ negru-cenușiu în umplură și un strat gros de lutuire pe fund, începea la -0,40 m (caroul 3a), la baza stratului III și continua în straturile I, II și în S35 (*Fig. 2*). Lutuirea de pe fundul gropii se prezenta ca o suprafață de pământ foarte bine bătătorit, care lua forma gropii, și era perforată de mai multe găuri de rozătoare. În pământul de umplură am descoperit o unealtă din piatră de formă paralelipipedică, mai multe fragmente de vase ceramice, un fragment dintr-o piesă confecționată din carapace de țestoasă, lipitură arsă, cenușă și cărbuni de lemn ars (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Groapa 4 (cercetată parțial; L = 0,75 m pe profil nordic, L = 0,70 m pe profil vestic, ad. -0,95 m). Groapa în formă de clopot începea la -0,84 m adâncime față de nivelul actual de călcare, la baza stratului II arheologic și continua până la steril (*Fig. 2*). Umplutura gropii era compusă din pământ negru-brun amestecat cu cenușă, lipitură arsă, cărbuni de lemn ars și fragmente de vase ceramice. Menționăm că la -0,80 m adâncime am descoperit fragmente dintr-un vas de provizii de dimensiuni mari cu pastă semifină, lustruită, de culoare cărămizie-gălbui (PANDREA, STOIAN 2006, p. 233).

Groapa 6 (DG = 1,10 m, DF = 1,50 m, ad. -0,67 m) de formă tronconică, cu fundul lutuit, începea la -0,43 m de la nivelul actual de călcare, la baza stratului III arheologic (*Fig. 2*) și conținea în umplură foarte multă cenușă, fragmente de vase ceramice, lipitură și fragmente de oase (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Groapa 7 (DG = 1,20m, DF = 1,00 m, ad. -0,70 m) de formă tronconică, cu fundul lutuit, începea la -0,65 m de la nivelul actual de călcare, la baza stratului III arheologic (*Fig. 2*) și conținea în umplură multă cenușă, cioburi de vase ceramice și oase de animale (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Groapa 8 (DG = 1,00 m, DF = 0,80 m, ad. -0,75 m) de formă tronconică, cu fundul lutuit, începea la -0,40 m de la nivelul actual de călcare (*Fig. 2*) și conținea

⁵ A fost notată inițial Groapa 5.

pământ cu multă cenușă în compoziție, fragmente de vase ceramice, lipitură arsă de la vatră, și oase de animale (PANDREA, STOIAN 2006, p. 232).

Groapa 9 (cercetată parțial; L = 0,80 m pe latura sudică, L = 1,00 m pe latura estică, în partea superioară; L = 0,50 m pe latura sudică, L = 0,63 m pe latura estică, în partea inferioară; ad. -0,53 m. Groapa de formă tronconică, cu fund lutuit, începea la -0,77 m adâncime de la nivelul actual de călcare (Fig. 2) și avea în umplutură pământ negru-cenușiu, foarte multe fragmente de lipitură și pereți de vatră, fragmente de vase ceramice și oase de animale (PANDREA, STOIAN 2006, p. 233).

II.b. Inventar

Ca inventar arheologic amintim: fragmente de vase ceramice cu diferite forme și tipuri de decor (Fig. 3 - 4), un străpungător din os (Fig. 5/3), un os cu un orificiu pătrat neterminat (Fig. 5/1), câteva fragmente de gresii pentru ascuțit (Fig. 5/4 - 5), două lustruitoare din piatră (Fig. 5/7 - 8), lamă (vârf?) din piatră (Fig. 5/6), zdrobitor (topor?) din piatră (Fig. 5/9), o râșniță din piatră (Fig. 5/10), o piesă din os (vârf de săgeată?) (Fig. 5/2) și cinci piese confecționate din carapace de țestoasă (Fig. 4/11 - 15).

Fragmentele de vase ceramice sunt grosiere și fine, modelate cu mâna și fac parte din categoriile specifice culturii Babadag, fazele I și II.

Una din constatările acestei campanii este că din masa totală a ceramicii descoperite fac parte foarte puține fragmente cu elemente funcționale și de decor. De asemenea, s-a remarcat că sunt multe fragmente cu orificii circulare ce provin de la vase ceramice care au fost reparate în epocă (Fig. 3/1 - 2, 12, 14a-b).

Din categoria ceramicii grosiere menționăm: vase mari de provizii (Fig. 3/1 - 2, 8 - 9) și vase de tip sac decorate cu brâu alveolat sau crestat (Fig. 3/3 - 6).

Din categoria ceramicii fine fac parte: vase bitronconice de dimensiuni mari, lustruite atât în interior cât și în exterior (Fig. 3/7), castroane tronconice cu buza invazată și marginea decorată cu caneluri oblice (Fig. 3/10 - 12), străchini (Fig. 3/13 - 17) și o ceașca bitronconică cu toartă supraînălțată (Fig. 3/18).

II. b. 1. Descrierea pieselor.

1. **Piesă din carapace de țestoasă.** Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S29 (S3/2000), caroul 1a, ad. -0,50 m. Fragment din carapace de țestoasă, de formă hexagonală, neregulată. Piesa a fost ruptă sau tăiată pe nervurile naturale ale carapacei. Latura cea mai mică a piesei este ruptă sau neglijent prelucrată. Dimensiuni: 4 x 3,4 cm (Fig. 4/11). STOIAN 2006, p. 160, Fig. 1/1a-b.

2. **Piesă din carapace de țestoasă.** Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 4, ad. -0,30-0,50 m. Fragment din carapace de țestoasă, de formă hexagonală, neregulată. Piesa a fost ruptă sau tăiată pe nervurile naturale ale carapacei, mai puțin pe laterale unde se observă două colțuri delimitate prin șanțulețe de restul piesei. Latura cea mai mică a piesei este ruptă neglijent din vechime și a avut un orificiu pentru prindere care s-a păstrat parțial. Dimensiuni: 3,5 x 2,6 cm (Fig. 4/15). STOIAN 2006, p. 160, Fig. 1/2a-b.

3. **Piesă din carapace de țestoasă.** Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 3, groapa 8, ad. (în groapă) -0,20m. Fragment din carapace de

țestoasă, de formă hexagonală, neregulată, lustruită pe interior. Piesa a fost ruptă sau tăiată pe nervurile naturale ale carapacei, mai puțin pe laterale unde se observă două colțuri delimitate de restul piesei prin șanțulețe. Latura cea mai mică a piesei este ruptă neglijent din vechime și a avut un orificiu pentru prindere care s-a păstrat parțial. Dimensiuni: 3,6 x 3 cm (Fig. 4/14). STOIAN 2006, p. 160, Fig. 1/3a-b.

4. *Piesă din carapace de țestoasă*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 1, groapa 3, ad. -0,30 m. Piesă în stare fragmentară cu formă patrulateră. A fost tăiată din carapacea unei țestoase și păstrează la unul din capete nervurile acesteia. Dimensiuni: L = 5,6 cm, l = 1,5 cm (Fig. 4/12). STOIAN 2006, p. 160, Fig. 1/4a-b.

5. *Fragment de piesă din carapace de țestoasă*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S29, caroul 3a, groapa 2, ad. -1,25 m. Piesă în stare fragmentară, de formă trapezoidală, tăiată din carapacea unei țestoase. Dimensiuni: L = 2,4 cm, l = 1,3 cm (Fig. 4/13). STOIAN 2006, p. 160, Fig. 1/5a-b.

6. *Piesă din os (vârf de săgeată?)*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S29, caroul 3a, groapa 2, ad. -1,25 m. Piesă de formă trapezoidală cu două aripioare; L = 2,5 cm; l = 1,0 cm (Fig. 5/2). Inedită.

7. *Străpungător din os*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 4b, ad. -0,50-0,65 m. Fragment de os prelucrat; vârf rupt din vechime; L = 5,5 cm; l max = 1,8 cm (Fig. 5/3). Nr. Inventar: 15197. STOIAN 2007, p. 252, fig. 2/3.

8. *Unealtă din os (ciocan?)*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S29, caroul 1, ad. -0,65 m. Piesă din corn de bovină, rupt din vechime. Are un orificiu pătrat neterminat pe o latură. L = 13,5 cm; l max = 6,6 cm; gr = 4,3 cm (Fig. 5/1). Nr. inventar: 15199. PANDREA, STOIAN 2006, 233; STOIAN 2007, p. 253, fig. 2/15.

9. *Lamă (vârf?) din piatră*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 6, ad. -0,70-0,80 m. Piesă de formă lanceolată cu marginile ascuțite; o latură plană și cealaltă prelucrată prin așchiere; rocă nativă de culoare cenușie-gălbuie; L = 7 cm; l = 2,5 cm; gr = 1 cm (Fig. 5/6). Nr. inventar: 15201. STOIAN 2007, p. 253, fig. 3/2.

10. *Lustruitor din piatră*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 5, ad. -0,30 m. Piesă în formă de poliedru cu 3 suprafețe plane și 2 suprafețe neregulate. Piesa are culoare vineție și este confecționată din rocă nativă. 5,5 x 4,8 cm, I = 5,5 cm (Fig. 5/7). Nr. inventar: 15184. PANDREA, STOIAN 2007, p. 253, fig. 3/5.

11. *Lustruitor din piatră*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 5, ad. -0,10-0,30 m. Piesa are culoare neagră-verzuie și 3 laturi relativ plane. D = 6 x 7,4 cm, I = 3,8 cm (Fig. 5/8). Nr. inventar: 15185. PANDREA, STOIAN 2006, p. 233; STOIAN 2007, p. 253, fig. 3/6.

12. *Gresie pentru ascuțit*. Siliștea - Popină, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 3a, groapa 2, ad. -0,80 m. Piesă cu formă paralelipipedică cu laturile și colțurile rotunjite; culoare maronie-gălbuie; L = 6 cm; l = 2,3 cm; gr = 1,5 cm (Fig. 5/4). Nr. inventar: 15186. PANDREA, STOIAN 2006, p. 233; STOIAN 2007, p. 253, fig. 3/7.

13. *Gresie pentru ascuțit (cute)*. Siliștea - *Popină*, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 5, ad. -0,10-0,30 m. Piesă cu formă paralelipipedică cu laturile rotunjite; fragmentară; ruptă din vechime; rocă de culoare neagră-cenușie cu tente rozalii; 3,5 x 4,60 cm; gr = 1,6 cm (Fig. 5/5). Nr. inventar: 15198. PANDREA, STOIAN 2006, p. 233; STOIAN 2007, p. 253, fig. 3/8.

14. *Râșniță din piatră*. Siliștea - *Popină*, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 6, ad. -0,30 m. Piesă cu formă trapezoidală cu marginile rotunjite; o latură plană și cealaltă neregulată; ruptă din vechime în două fragmente; rocă de culoare maronie-roșiatică; L = 23 cm; l = 9,5 cm; I = 3,8 cm (Fig. 5/10). Nr. inventar: 15200. PANDREA, STOIAN 2006, p. 233; STOIAN 2007, p. 254, fig. 3/11.

15. *Zdrobitor (topor?) din piatră*. Siliștea - *Popină*, 2005, cultura Babadag I-II, S35, caroul 6, ad. -0,70-0,80 m. Piesă cu formă trapezoidală cu marginile rotunjite; rocă de culoare cenușie-gălbuie; piesa este tocită în vârf și la capătul cel mai îngust prezintă o alveolare ce facilitează folosirea cu mâna. L = 17,6 cm; l = 9 cm; l mâner = 3,7 cm; gr = 1,5 cm (Fig. 5/9). Nr. inventar: 15202. STOIAN 2007, p. 254, fig. 3/12.

II. c. Analogii.

Indubitabil, descoperirile de la Siliștea - *Popină* au asemănări cu piese din siturile cuprinse în arealul culturii Babadag și vom face referire numai la câteva excepții. Un caz aparte îl reprezintă piesa din carapace de țestoasă (Fig. 4/12) care se aseamănă cu un pandantiv, confecționat tot din același material, de la Jijila - Cetățuie (SÎRBU, AILINCĂI, SIMION 2008, fig. 65/8). Tot în același cadru se înscrie piesa din os care pare a fi un vârf de săgeată (Fig. 5/2) și care nu are un echivalent în descoperirile de până în prezent. Cea mai apropiată de „vârful de săgeată” de la Siliștea pare a fi o piesă din os de la Bucu - *Pochină* (RENȚA 2008, fig. 144/4). De asemenea trebuie reamintite în acest context și câteva din materialele de inventar din piatră de la Siliștea - *Popină* care nu par a avea corespondent în alte situri (Fig. 5/6 - 10).

II. d. Considerații.

Această campanie a dus la descoperirea unor elemente noi pentru situl în cauză, cum ar fi: existența a trei straturi arheologice, din care două sunt nivele certe de locuire; existența unor gropi care aveau în umplutură foarte multă cenușă și lipitură arsă, de la vetre și de la pereții de locuință; localizarea uneia din zonele menajere ale așezării în partea de sud și sud-est a acesteia.

De asemenea, așa cum am mai menționat, cu ocazia publicării într-un studiu separat a celor cinci piese din carapace de broască țestoasă și în raportul de săpătură din 2006, considerăm că gropile cu multă cenușă și lipitură arsă ar putea fi mărturia practicării unor ritualuri magico-religioase de către locuitorii acestei așezări (STOIAN 2006, p. 162; PANDREA, STOIAN 2006, p. 233).

III. Situl arheologic Șuțești, punctul Popină, comuna Șuțești, jud. Brăila.

Având publicate numai mențiunile unei pereigheze, efectuate de Nicolae Harțușche în anii '80 ai secolului trecut, o echipă de specialiști de la Muzeul Brăilei, coordonată de Stănică Pandrea și subsemnatul, a întreprins în anul 2006, împreună cu mai mulți tineri voluntari, o nouă cercetare de suprafață a

principalelor puncte în care au fost semnalate descoperiri arheologice pe raza satului Șuțești.

Fragmentele de vase ceramice, colectate de pe popina de formă patrulateră, cu suprafața de cca. 6 ha, aflată la 3 Km nord-vest de sat (*Fig. 1/3*), ne-au determinat să începem în toamna aceluiași an cercetarea sistematică a sitului.

În perioada cuprinsă între anii 2006-2008 s-au desfășurat trei campanii de săpături în urma cărora s-au cercetat cinci secțiuni și trei casete, și s-au descoperit opt gropi menajere, două locuințe adâncite în sol, ce reprezintă două etape diferite de locuire, fragmente de vase ceramice specifice culturii Basarabi (*Fig. 7*) și mai multe materiale de inventar (*Fig. 8*) (SÎRBU *et alii* 2007; SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008; PANDREA *et alii* 2009).

III. a. Descrierea descoperirilor

III. a. 1. Locuințe

Locuința L1 (D = 3,00 x 3,25 m; ad. -0,85 m). Groapa locuinței avea formă ovală; conținea în umplutură pământ de culoare neagră-gălbuie, fragmente de vase ceramice, lipitură și fragmente de oase de animale; a fost surprinsă în totalitate de la adâncimea de - 0,65 m (*Fig. 6*). În jumătatea vestică a locuinței, la - 0,73-0,80 m față de stratul vegetal actual, am surprins podeaua din lut bătătorit (gr= 0,01-0,03 m), ce continua pe toată suprafața locuinței, și o amenajare din lut care are forma unei vetre, fără urme de ardere.

Pereții prăbușiți ai locuinței, sesizați de la -0,55 m de jur împrejur, erau din lut de culoare galbenă amestecat cu materiale organice (pleavă, paie etc.) și continuau în afara secțiunii S3 pe laturile nord-vestică, estică și sud-estică, cu mențiunea că pe jumătatea vestică a gropii pereții erau dispuși la 0,20-0,60 m de conturul locuinței (SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008, p. 304-305).

Amenajarea din lut (D = 0,22x0,40 m) cu formă de vatră ovală nu prezenta urme de ardere și era dispusă în colțul sud-vestic al locuinței la cca. 0,50 m de marginea acesteia și la -0,73 m adâncime față de stratul vegetal actual (*Fig. 6*) (SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008, p. 305).

Locuința L2/Gr 4 (Dg = 3,50 x 3,70 m; Df = 3,00 x 3,10 m; ad. -1,40 m; ad. -0,90 m) numită inițial *groapa 4*, avea formă ovală și a fost sesizată în colțul nordic, la - 0,90-1,00 m adâncime, după nivelarea profilelor refăcute în urma redimensionării S3 (*Fig. 6*). Groapa locuinței avea în umplutură, cenușă, fragmente de cărbuni de lemn, lipitură puternic arsă, bucăți de lipitură nearsă, oase de animale, fragmente de vase ceramice fără ardere secundară și mai multe fragmente de vase ceramice arse puternic până la roșu-rozaliu. Pe ambele profile ale locuinței se pot observa: un strat de pământ amestecat cu cenușă, gros de 0,60 m, și încă un strat de lipitură puternic arsă cu grosimea de 0,10-0,15 m. Cele două straturi încep la -0,60 m și respectiv -0,90 m adâncime față de stratul vegetal actual (SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008, p. 305; PANDREA *et alii* 2009, p. 215).

III. a. 2. Gropi

Groapa 1 (DG = 1,80 m, DF = 1,55 x 1,60 m, ad. -0,45 m) începea de la baza ultimului strat arheologic (inferior) și a fost sesizată în săpătură sub forma unei aglomerări de materiale arheologice și în *grundriss*-ul caroului 3 din secțiunea S1,

la - 0,80 m adâncime, sub forma unei pete de pământ de culoare galbenă-brună (Fig. 6). Groapa avea formă tronconică cu baza ovală ($D = 1,55 \times 1,60$ m) și a fost umplută în două straturi succesive cu pământ de culoare neagră-gălbuie deasupra și pământ galben-brun în partea inferioară. Materialele arheologice descoperite constau în fragmente de vase ceramice, fragmente de oase de animale și lipitură (SÎRBU *et alii* 2007, p. 365).

Groapa 2 ($DG = 2,55$ m, $DF = 1,90$ m, ad. - 0,75 m) începea la - 0,75 m, de la baza primului strat arheologic (superior); avea formă tronconică (Fig. 6) și conținea în umplutură pământ de culoare galbenă-brună, fragmente de vase ceramice, lipitură și fragmente de oase (SÎRBU *et alii* 2007, p. 365).

Groapa 5 ($D = 0,25 \times 0,30$ m, ad. -0,20 m) de formă ovală, situată în afara locuinței L1, la cca. 0,20 m de marginea sud-vestică a acesteia, a fost sesizată la adâncimea de -0,60 m (Fig. 6); conținea în umplutură numai pământ de culoare brună - roșiatică și fragmente de lipitură arse puternic (SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008, p. 305).

Groapa 6 ($D = 2,00 \times 2,30$ m; ad. -1,90 m; ad. -1,40 m) de formă ovală a fost observată în săpătură la -1,00 m, în colțul estic al S3 și continua în profilele estic și sudic (Fig. 6). *Groapa 6* taie șanțul Ș1, săpat în preistorie și conținea, în umplutură, pământ negru-gălbui din stratul ce o suprapunea, fragmente de vase ceramice, bucăți de lut ars și oase de animale (PANDREA *et alii* 2009, p. 215).

Șanțul Ș1 ($L = 3,30$ m; $l = 1,30$ m; ad. -0,40 m) descoperit în secțiunile S3 și S4 conținea în umplutură pământ negru amestecat cu multă cenușă și câteva fragmente de vase ceramice (Fig. 6). Acesta a fost tăiat, în colțul estic al S3, pe o lungime de 1,20 m, de *groapa 6* și avea adâncimea de -0,40 m, în caroul 2, și -0,10 m, în caroul 3, coborând în trepte numai în această secțiune (PANDREA *et alii* 2009, p. 215).

Groapa 7 ($D = 1,00$ m, ad. -0,30 m, cercetată parțial), descoperită la -0,90 m, avea formă conică (Fig. 6) și în secțiunea S4 nu conținea materiale arheologice (PANDREA *et alii* 2009, p. 216).

III. b. Inventar

Cele mai importante materiale de inventar sunt: diverse categorii de vase ceramice (Fig. 7), trei vase miniaturale (Fig. 8/4 - 6), un vas - opaiț (Fig. 8/7), o greutate miniaturală din lut (Fig. 8/1), două lustruitoare din piatră, trei instrumente pentru decorat ceramica (Fig. 8/10 - 12) și un fragment de grătar pentru cuptorul de ars ceramica (Fig. 8/9).

Fragmentele de vase ceramice sunt modelate cu mâna și se împart în două categorii: ceramică grosieră și ceramică fină. Dintre formele ceramicii grosiere amintim: vase de tip sac decorate cu brâu alveolat și vase de provizii de mari dimensiuni. În categoria ceramicii fine se includ: vase bitronconice negre lustruite și decorate cu motive geometrice; străchini lustruite atât la interior cât și la exterior, decorate cu triunghiuri hașurate, șiruri de S, benzi de linii imprimare, și diverse motive geometrice; castroane cu marginea invazată, decorate pe buză și pe corp cu motive geometrice și benzi de linii specifice culturii Basarabi; cupă cu picior; cești cu toartă supraînălțată decorate cu benzi din linii incizate și imprimare sau cu alte diverse motive geometrice (Fig. 7).

III. b. 1. *Descrierea pieselor.*

1. **Fusaiolă miniaturală.** Şuţeşti – Popină, 2007, cultura Basarabi, S 4, c. 1, groapa 6, şanţul Ş1, ad. -0,30 m. Piesă de formă cilindrică confecţionată din lut. Orificiu circular în mijloc. $D = 1,8 \times 2,1$ cm (Fig. 8/1). Nr. inventar: 15430. STOIAN 2009, Fig. 1/ 1.

2. **Piesă sferică.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 4, c. 2, ad. -0,20-0,40 m. Confecţionată din lut. Jumătate din piesă lipseşte din vechime. $D = 2,2$ cm (Fig. 8/2). Nr. inventar: 15436. STOIAN 2009, Fig. 1/ 2.

3. **„Pâine” miniaturală.** Şuţeşti – Popină, 2007, cultura Basarabi, S 3, c. 2, groapa 6, şanţul Ş1, ad. -0,50 m. Piesă de formă cilindrică, din lut ce prezintă pe ambele feţe adâncituri realizate prin presarea cu degetele. $D = 1,8 \times 2,0$ cm; gr. = 0,8 cm (Fig. 8/3). Nr. inventar: 15435. STOIAN 2009, Fig. 1/ 3.

4. **Vas miniatural.** Şuţeşti – Popină, 2007, cultura Basarabi, S 4, c. 1, groapa 6, şanţul Ş1, ad. -0,20-0,40 m. Vas bitronconic confecţionat din pastă semifină de culoare brună-deschisă, cu ardere secundară. O bucată din buză lipseşte din vechime. $DG = 4,6$ cm, $DF = 2,8$ cm, $\hat{I} = 3,6$ cm (Fig. 8/4). Nr. inventar: 15431. STOIAN 2009, Fig. 1/ 4.

5. **Vas miniatural.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 3, c. 1, locuinţa L2, ad. -0,40 m. Vas bitronconic confecţionat din pastă semifină de culoare brună-deschisă. Jumătate din vas lipseşte din vechime. $DG = 5$ cm, $\hat{I} = 2,2$ cm (Fig. 8/5). Nr. inventar: 15437. STOIAN 2009, Fig. 1/ 5.

6. **Vas miniatural.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 4, c. 2, ad. -0,20-0,40 m. Vas bitronconic confecţionat din pastă semifină de culoare brună-deschisă. Stare fragmentară. $Dg = 7$ cm, $\hat{I} = 2$ cm (Fig. 8/6). STOIAN 2009, Fig. 1/ 6.

7. **Instrument pentru decorat ceramica.** Şuţeşti – Popină, 2007, cultura Basarabi, S 3, c. 2, groapa 6, şanţul Ş1, ad. -0,50 m. Unealtă din lut de formă bitronconică cu o latură în semicerc. Prezintă mici incizii pe partea activă. Lipseşte o bucată din partea activă încă din vechime. $L = 4,1$ cm, $l = 3,5$ cm (Fig. 8/10). Nr. inventar: 15432. STOIAN 2009, Fig. 1/ 9.

8. **Instrument pentru decorat ceramica.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 4, c. 2, ad. -0,20-0,40 m. Unealtă din lut de formă triunghiulară. Prezintă mici incizii pe partea activă şi are două colţuri rupte din vechime. $L = 3,6 \times 4,8$ cm (Fig. 8/11). Nr. inventar: 15434. STOIAN 2009, Fig. 1/10.

9. **Instrument pentru decorat ceramica.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 5, c. 1, ad. -0,30 m. Unealtă din lut de formă triunghiulară. Prezintă mici incizii pe partea activă. $L = 3,7$ cm, $l = 3,6$ cm (Fig. 8/12). Nr. inventar: 15429. STOIAN 2009, Fig. 1/ 11.

10. **Vas – Opaif.** Şuţeşti – Popină, 2008, cultura Basarabi, S 4, c. 1, groapa 6, şanţul Ş1, ad. -0,20-0,40 m. Piesă tronconică confecţionată dintr-o pastă grosieră de culoare brună cu urme de ardere secundară. Picior şi toartă lipsă din vechime. Prezintă urme de ardere puternică la interior. $DG = 6,5 \times 3,9$ cm, $DF = 2,1$ cm, $\hat{I} = 3,3$ cm (Fig. 8/7). Nr. inventar: 15433. STOIAN 2009, Fig. 1/ 7.

III. c. *Analogii.*

Ca şi în cazul celorlalte vestigii, prezentate la primele două situri, nu vom insista, nici pentru Şuţeşti, decât asupra câtorva piese care merită o atenţie mai

specială. Astfel, piesele miniaturale, vasul opaiț și instrumentele pentru decorat ceramica sunt parte a unei posibile truse magice și au asemănări cu piese descoperite la Alcedar III și Hlingeni II (Rep. Moldova), Sboryanovo și Konyovo (Bulgaria), Babadağ, Niculițel–Cornet, Popești și Novaci (România) (STOIAN 2009).

III. d. Considerații.

Din punct de vedere al stratigrafiei, situl de la Șuțești-Popină are două straturi culturale, dintre care cel mai târziu este cel mai bogat în vestigii arheologice. Ca distribuire în spațiu a descoperirilor, s-a remarcat că acestea se concentrează în special în jumătatea nordică a așezării (Fig. 1/3, 6).

Cercetările efectuate în acest punct, până în prezent, ne dau posibilitatea să afirmăm că pe popina de la Șuțești a existat în perioada secolelor VIII-VI a.Chr. o așezare corespunzătoare culturii Basarabi în care funcționa și un atelier unde se confecționau vase ceramice specifice epocii. De asemenea, trebuie remarcată și prezența unor piese a căror utilitate este legată mai degrabă de practici și obiceiuri ce țin de ritualuri magice (STOIAN 2009).

IV. Considerații finale.

Considerăm că informațiile și materialele arheologice provenite din noile cercetări întreprinse în cele trei situri nu fac decât să confirme, încă o dată, locuirea de lungă durată a zonei în prima epocă a fierului și chiar prezența unui centru de producție a vaselor ceramice de tip Basarabi, la Șuțești, care în contextul acelor vremuri avea, probabil, în preajmă și un centru de putere sau impunea acest lucru prin schimburile comerciale aferente.

BIBLIOGRAFIE

- HARȚUCHE, ANASTASIU 1968 – N. Harțuche, F. Anastasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968.
- HARȚUCHE, ANASTASIU 1976 – N. Harțuche, F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de arheologie a muzeului Brăila*, Brăila, 1976.
- HARȚUCHE 1983 – N. Harțuche, *Raport preliminar asupra cercetărilor de la Siliștea (Nazâru), județul Brăila*, Istros 2-3 (1983), p. 67 - 80.
- HARȚUCHE, SILVESTRU 1992 – N. Harțuche, O. Silvestru, *Considerații asupra cercetărilor din așezarea de la Siliștea – Nazâru, județul Brăila*, Istros 6 (1992), p. 17-24, 343-361.
- HARȚUCHE 2002 – N. Harțuche, *Complexul arheologic Brăilița*, București, 2002.
- JUGĂNARU 2005 –G. Jugănar, *Cultura Babadağ, I*, Constanța, 2005.
- PANDREA, STOIAN 2006 – S. Pandrea, V. Stoian, *Siliștea, com. Siliștea, jud. Brăila*, CCA, București, 2006, p. 232 - 233.
- PANDREA et alii 2009 – S. Pandrea, V. Sîrbu, V. Stoian, M. Vernescu, *Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila*, CCA, București, 2009, p. 215 - 216.
- RENȚA 2008 – E. Rența, *Prima epocă a fierului pe cursul râului Ialomița*, Târgoviște, 2008.
- SÎRBU, PANDREA 1994 – V. Sîrbu, S. Pandrea, *Cercetările arheologice de la Siliștea – Nazâru, jud. Brăila. Campaniile 1991-1993*, Istros 7 (1994), p. 32 - 36.

SÎRBU *et alii* 2007 – V. Sîrbu, S. Pandrea, V. Stoian, C. Croitoru, *Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila, CCA, București, 2007, p. 365.*

SÎRBU, AILINCĂI, SIMION 2008 – V. Sîrbu, S.C. Ailincăi, G. Simion, *Jijila – Cetățuie o așezare fortificată a culturii Babadag în nordul-vestul Dobrogei, Brăila, 2008.*

SÎRBU, PANDREA, STOIAN 2008 – V. Sîrbu, S. Pandrea, V. Stoian, *Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila, CCA, București, 2008, p. 304 - 305.*

STOIAN 2006 – V. Stoian, *Piese din carapace de țestoasă descoperite la Siliștea – Popină, jud. Brăila, Istros 13 (2006), p. 159 – 164.*

STOIAN 2007 – V. Stoian, *Piese de inventar de tip Babadag de la Siliștea, jud. Brăila, Tyrageția, s. n., 1 (16), 1 (2007), p. 249-256.*

STOIAN 2009 – V. Stoian, *O posibilă trusă magică descoperită în Câmpia Brăilei, Tyrageția, s. n., 3 (18), 1 (2009), sub tipar.*

List of illustrations

Fig. 1. Map of discoveries.

Fig. 2. Siliștea – Popină. Section 34 – Grundriss; Section 35 – West profile; Grundriss.

Fig. 3. Siliștea - Popină. Large bitruncated vessels 1 - 2, 7 - 9; Jar 3 - 6; Bowls 10 - 12; Porringer 13 - 17; Cup 18. Brăilița - Calea Galați 370 E. Vessel piece 19.

Fig. 4. Siliștea - Popină. Decorated vessel pieces 1 - 6; Handles 7 - 10; Turtle shell items 11 - 15.

Fig. 5. Siliștea - Popină. Bond tools 1, 3; Bond arrow top (?) 2; Stone tools 4 - 10.

Fig. 6. Șuțești - Popină. S1, north profile; S2, grundriss and south profile; S3, grundriss and north-west profile; S3, east and south profiles.

Fig. 7. Șuțești - Popină. Truncated vessels 1 - 5; Bowls 6, 9; Decorated bitruncated vessels 7 - 8, 10 - 16; Decorated pieces and vessels rims 17 - 27.

Fig. 8. Șuțești - Popină. Miniature pieces 1 - 3; Miniature vessels 4 - 6; Lamp vessel 7; Button 8; Kiln grid 9; Clay decoration tools 10 - 12.

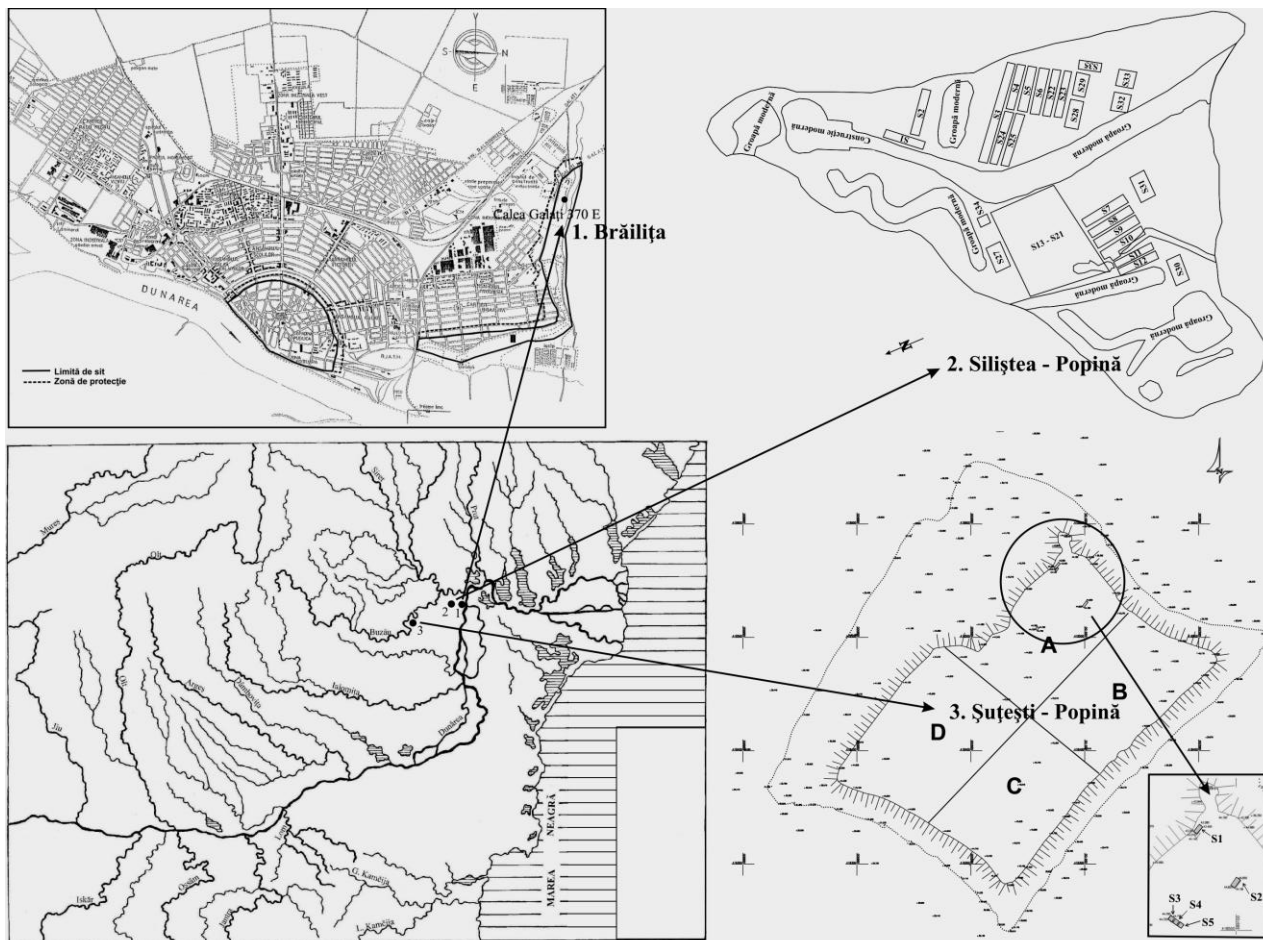
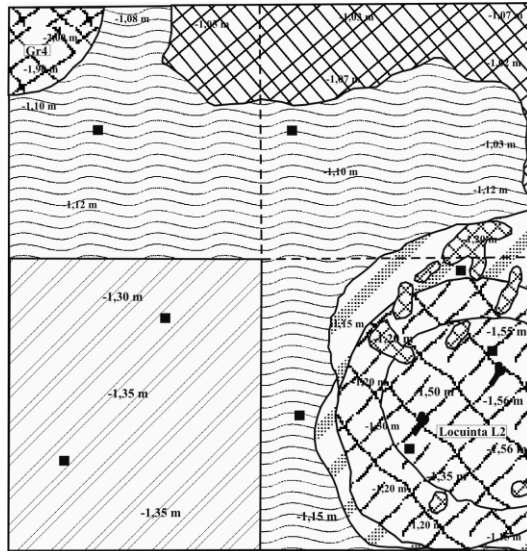

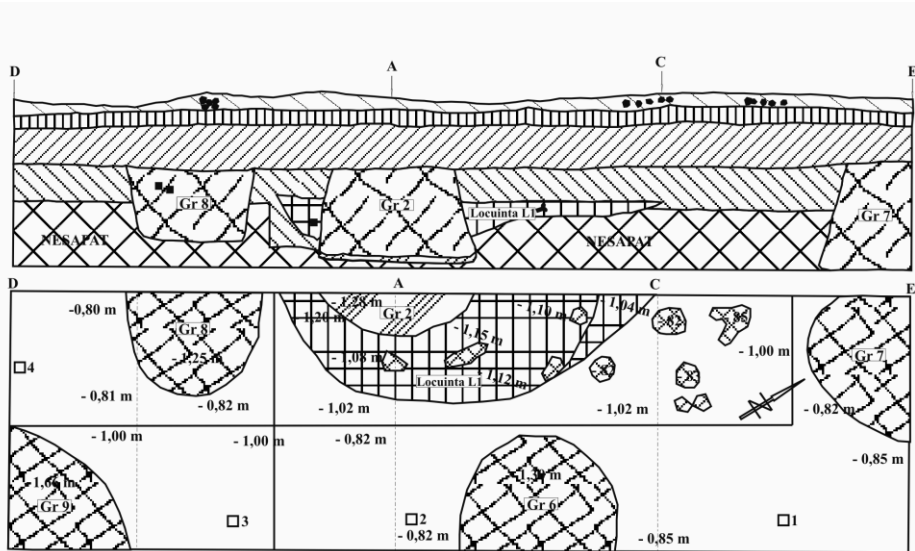
Fig. 1 - Harta descoperirilor.

Secțiunea S34 - Grundriss

LEGENDA S 34

- ▨ - sediment gălbui - lipitură
- ▩ - sediment brun - gălbui (strat arheologic)
- ▧ - sediment brun - negru
- ▦ - umplutură gropi
- ▥ - loess
- ▤ - lipitură de perete
- - ciob hallstattian
- ▲ - os de animal

Secțiunea S35 - Profil vestic; Grundriss

LEGENDA S 35

- ▩ - pământ din săpăturile anterioare
- ▧ - piatră
- ▦ - strat vegetal
- ▥ - sediment negru - cenușiu
- ▤ - sediment negru - brun
- - ciob hallstattian
- ▲ - os de animal
- ▨ - sediment cenușiu - prăfos (umplutură gropi)
- ▩ - lipitură perete
- ▧ - sediment gălbui - brun (umplutură Locuința L1)
- ▦ - lutuială fund groapa Gr2
- ▥ - nesăpat

Fig. 2 - Siliștea – Popină. Secțiunea S 34 – Grundriss; Secțiunea S 35 – profil vestic; Grundriss.

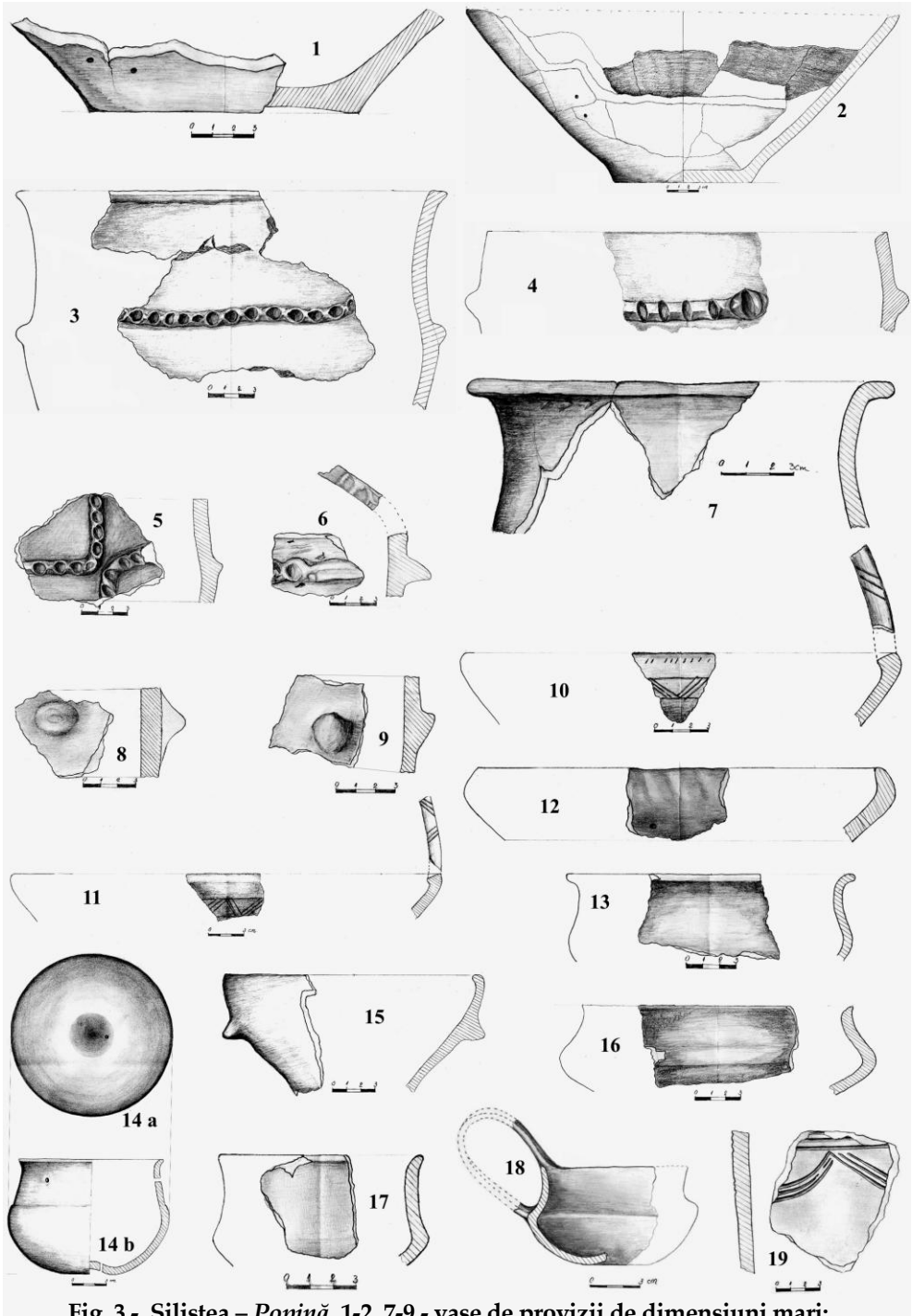

Fig. 3 - Siliștea – Popină. 1-2, 7-9 - vase de provizii de dimensiuni mari;
 3-6 – vase sac; 10-12 – castroane ; 13-17 – străchini ;
 18 – ceașcă (Brăilița – Calea Galați 370 E) ; 19 – fragment de vas.

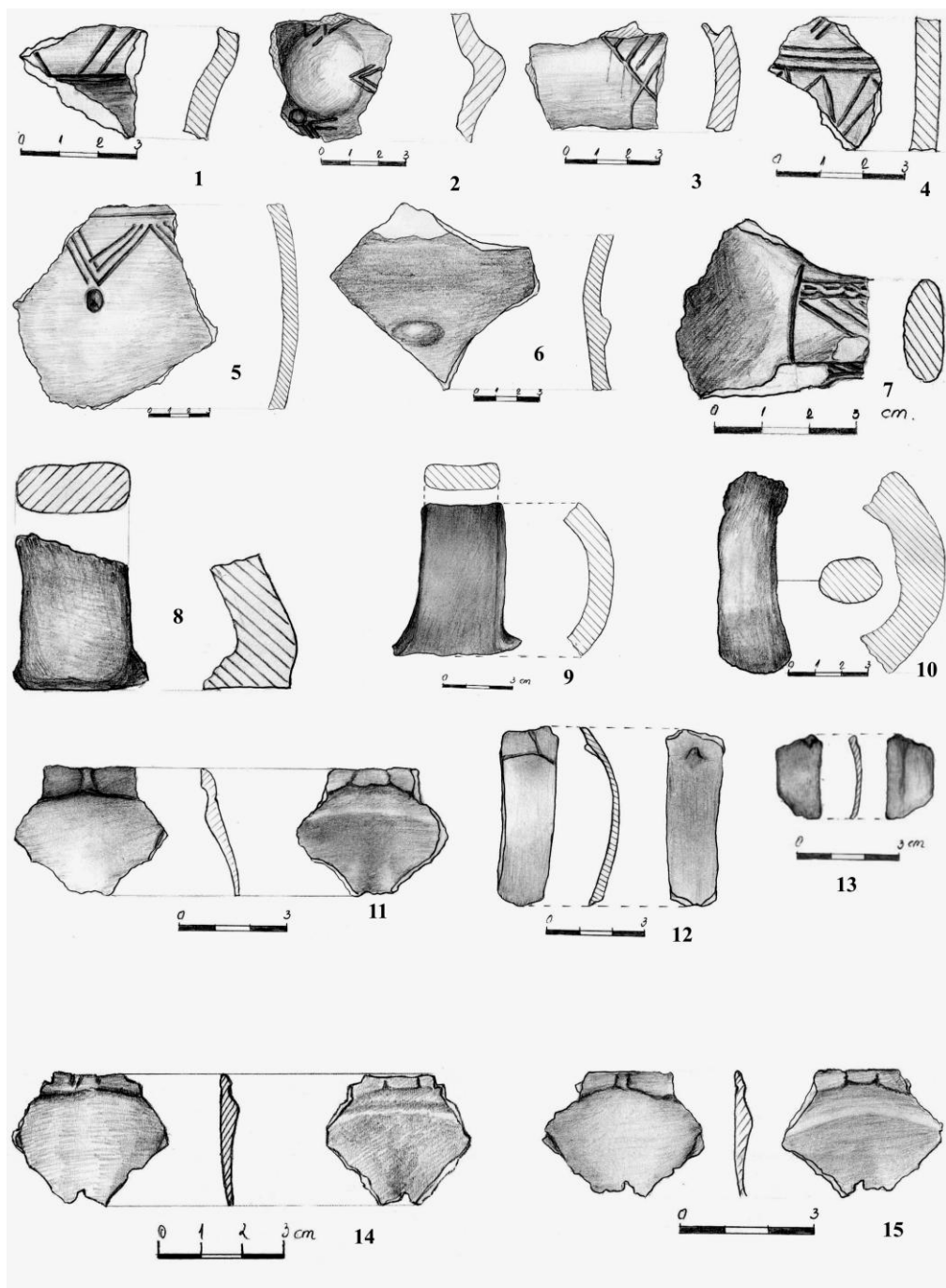

Fig. 4 - Siliștea – Popină.

1-6 – fragmente de vase cu decor; 7-10 – torti; 11-15 – piese din carapace de țestoasă.

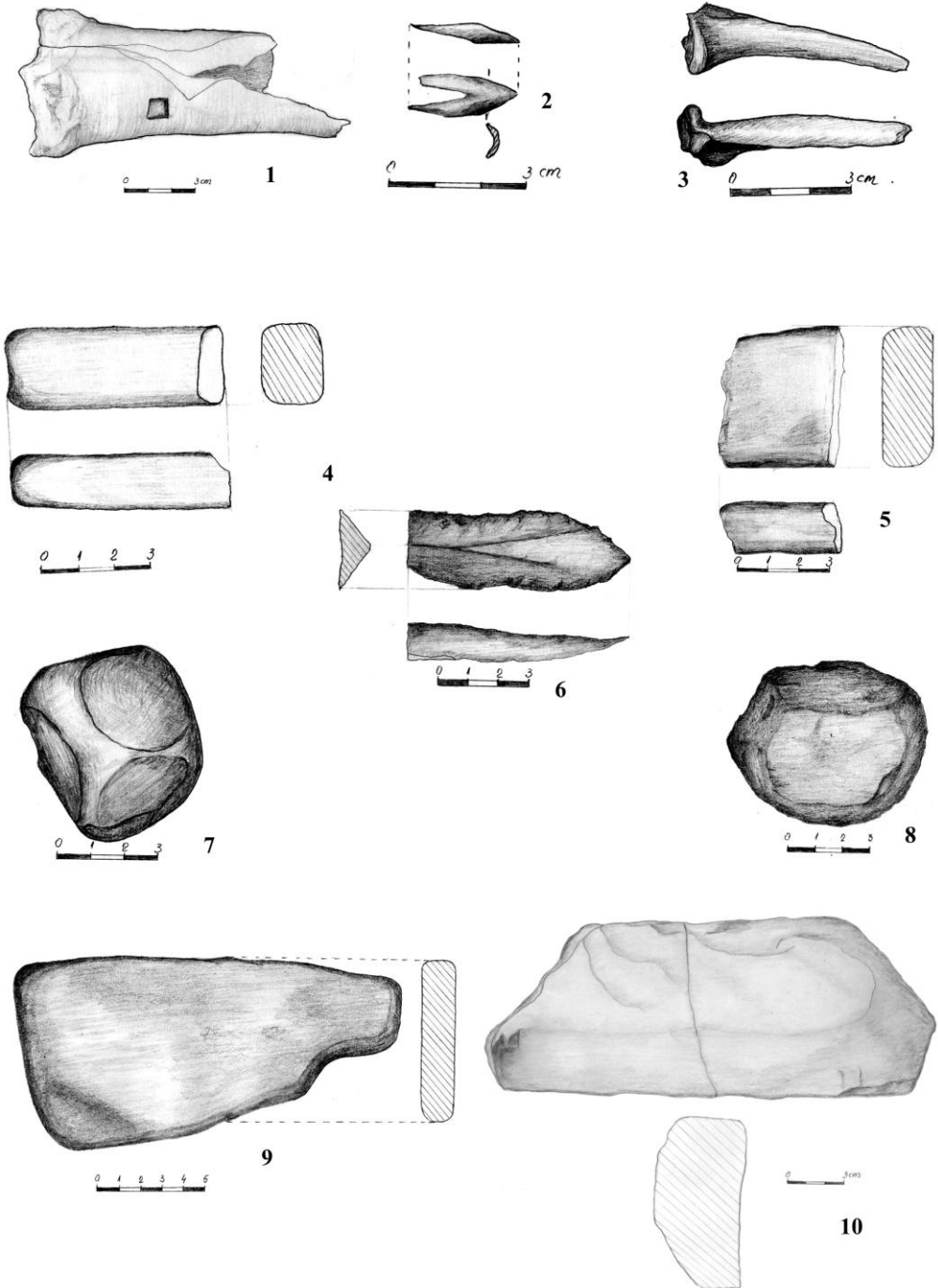

Fig. 5 - Siliștea - Popină.

1, 3 - unelte din os; 2 - vârf de săgeată din os(?); 4-10 - unelte din piatră.

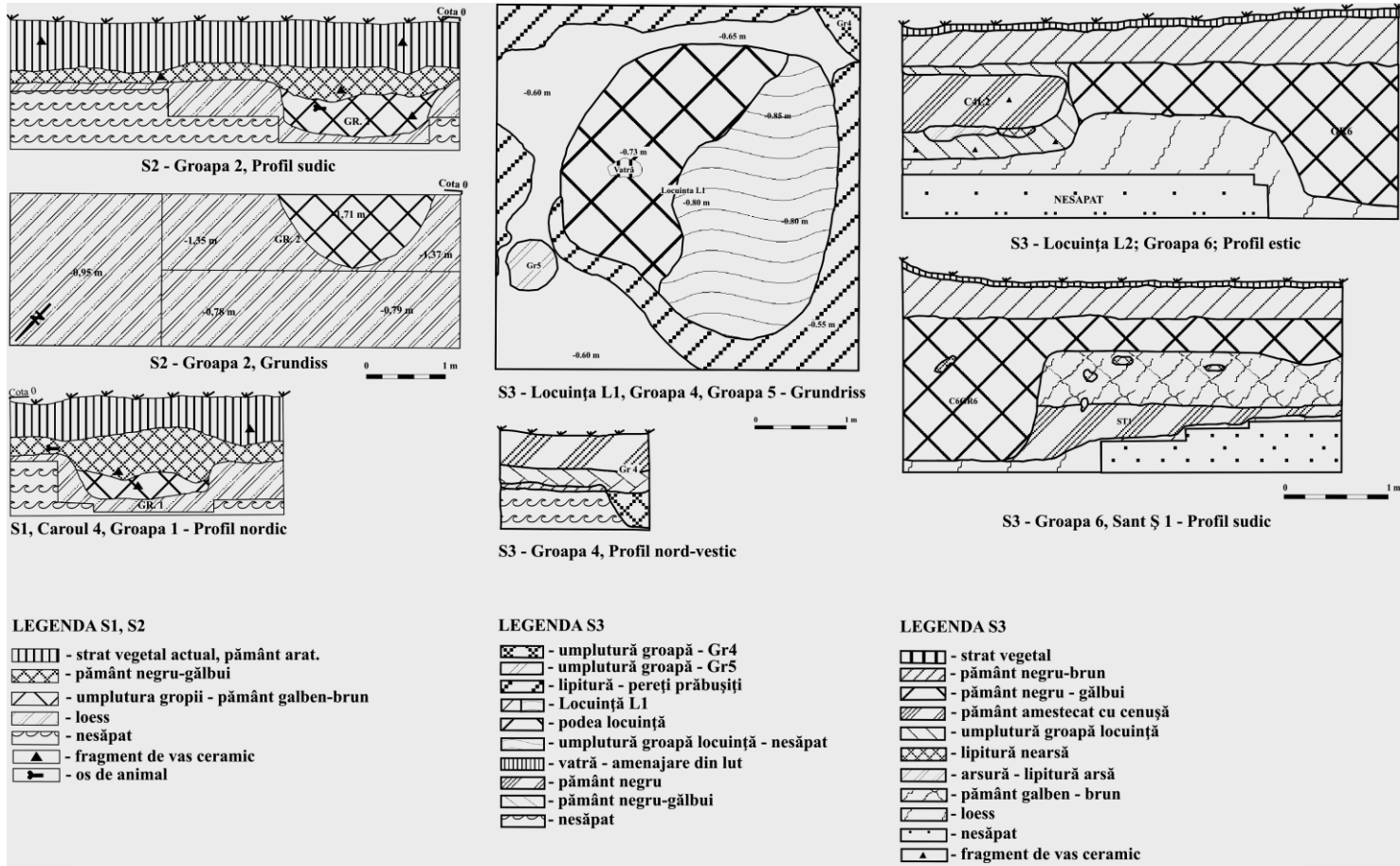

Fig. 6 - Șuțești – Popină. S1, profil nordic; S2, profil sudic și grundriss; S3, grundriss și profil nord-vestic; S3, profil estic și profil sudic.

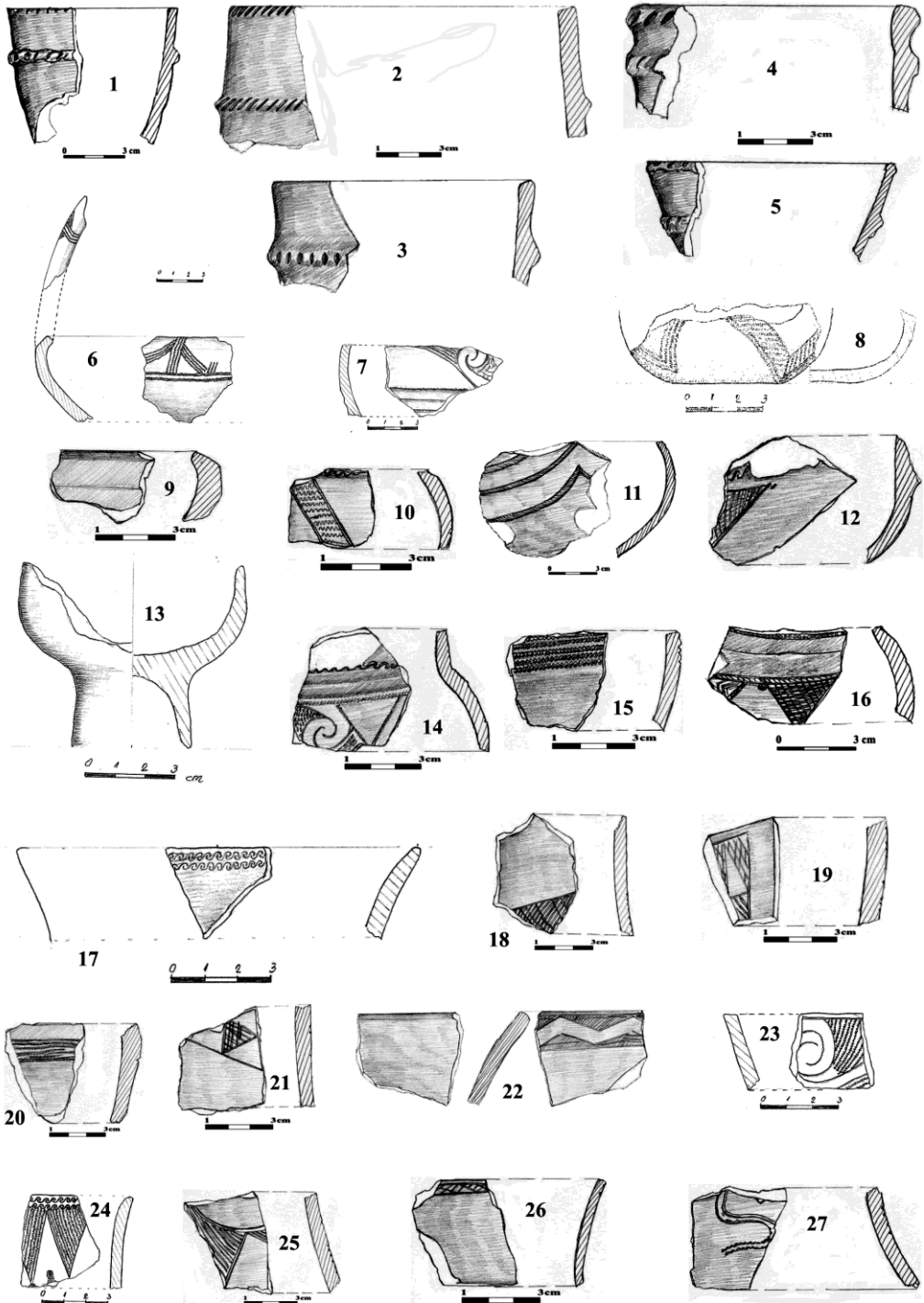

Fig. 7 - Șuțești - Popină. 1-5 - vase de tip sac ; 6, 9 - castroane ;
7-8, 10-16 - vase bitronconice cu decor ; 17-27 - fragmente și buze de vase decorate.

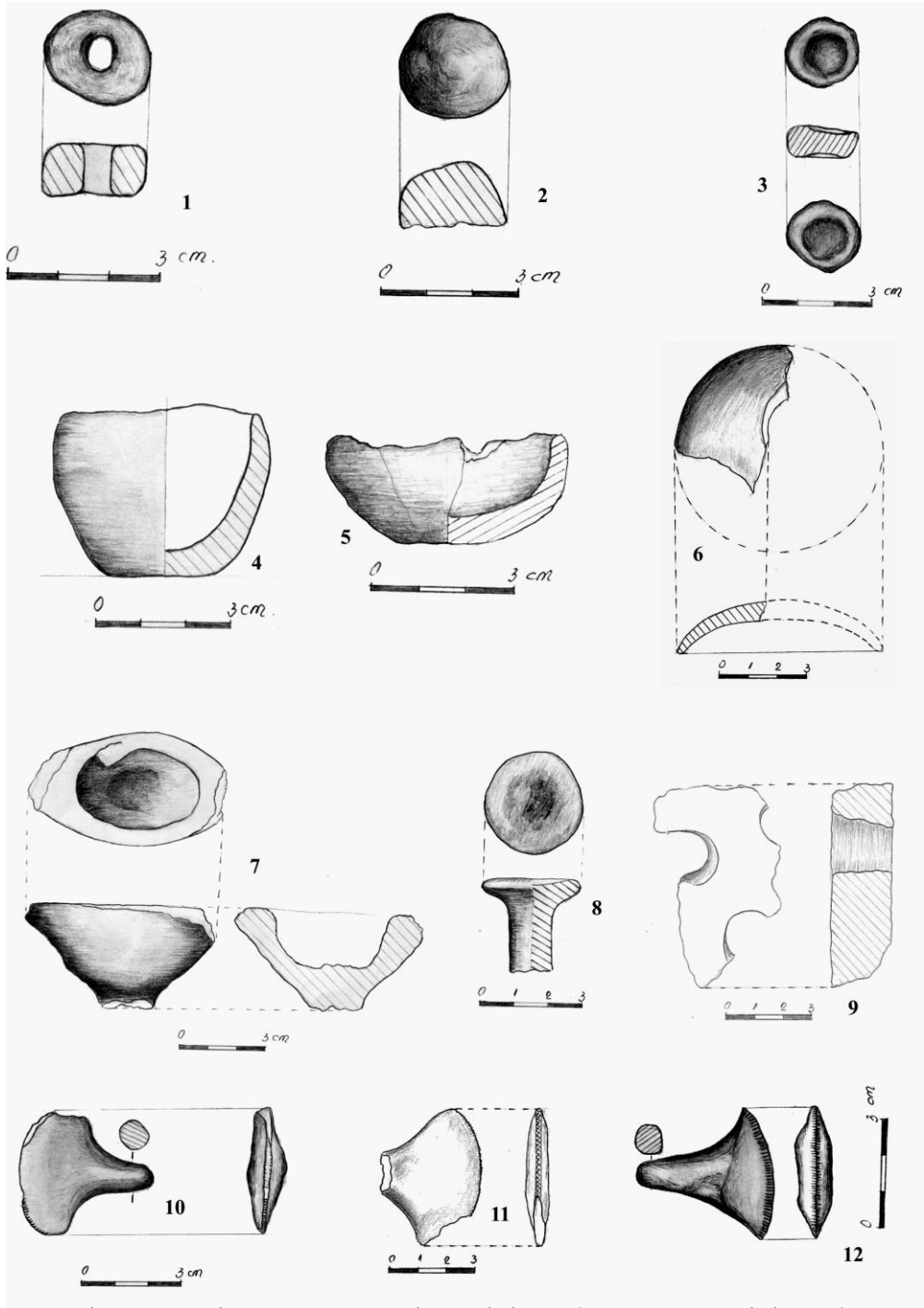

Fig. 8. Șuțești - Popină. 1-3 - piese miniaturale ; 4-6 - vase miniaturale ;
7 - vas opaiț ; 8 - buton ; 9 - grătar de la cuptor pentru ars ceramica ;
10-12 - instrumente pentru decorat ceramica.